

Duurzaamheid in openbare aanbestedingen Analyse 2018 (2019)

Om de ambities op het gebied van duurzaamheid in de bebouwde omgeving te halen zijn forse transitie en investeringen noodzakelijk. Als duurzaamheid in aanbesteding niet serieus meegenomen wordt is Nederland in 2050 niet energieneutraal, circulair en klimaatbestendig.

Het is belangrijk marktpartijen uit te dagen (nog) verder te innoveren. Niet door uitsluitend duurzame aspecten in een bestek vast te leggen, maar door duurzaamheidscriteria in aanbestedingen zo zwaar mee te laten wegen dat bedrijven zich met duurzaamheid kunnen onderscheiden in de markt. Bouwend Nederland roept opdrachtgevers op duurzaamheidscriteria in aanbestedingen zo vorm te geven dat de markt echt uitgedaagd wordt om te innoveren.

Het Aanbestedingsinstituut heeft alle openbare aanbestedingen uit 2018 geanalyseerd. Op een aantal aspecten worden de cijfers vergeleken met 2017 en 2016. Ondanks de hoge ambities blijkt uit de analyse dat duurzaamheid een beperkte rol speelt in aanbestedingen. Zo werd in 2018 slechts in 26,9% van de openbare aanbestedingen gewerkt met duurzame gunningscriteria. En als er werd gegund op duurzaamheid telde dat in 58,4% van de gevallen voor 15% of minder mee in de gunning. De grote lijn: de markt wordt nog onvoldoende beloond voor duurzame innovaties. Hierdoor wordt de innovatiekracht van de markt nog steeds onvoldoende benut.

De analyse geeft een algemeen beeld van een breed geschakeerd aanbod van werken en aanpalende diensten. Het kan goed zijn dat dit beeld voor individuele bedrijven of specifieke marktsegmenten anders is.

OPENBARE AANBESTEDINGEN OP TENDERED

Aantal openbare aanbestedingen	2018	2017	2016
Infra	852	852	790
B&U	300	278	265
Totaal	1152	1130	1055

DUURZAME GUNNINGSCRITERIA

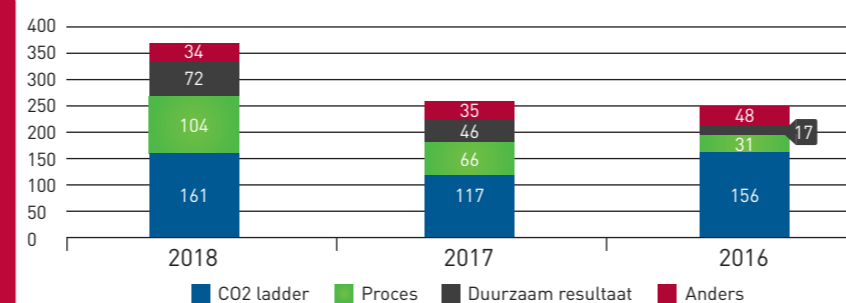
Met gunningscriteria beoordelen opdrachtgevers gegadigden bij een aanbesteding. De Aanbestedingswet biedt opdrachtgevers de mogelijkheid om met deze criteria duurzaamheid extra te laten meewegen. Door duurzaamheid in een aanbesteding meer te belonen, kunnen bedrijven zich bij een inschrijving meer onderscheiden.

GUNNINGSCRITERIA 2018

Totaal	310	26,9%
Infra	238	27,9%
B&U	72	24,0%
Gunningscriterium duurzaamheid	Wat	
CO2-prestatieladder/ambitieniveau	161	
Duurzaam uitvoeren opdracht (proces)	104	
Duurzaam resultaat	72	
Anders	34	

Diverse aanbestedende diensten vragen meer dan 1 duurzaam gunningscriterium uit

DUURZAME GUNNINGSCRITERIA 2018, 2017, 2016 (ABSOLUTE GETALLEN)

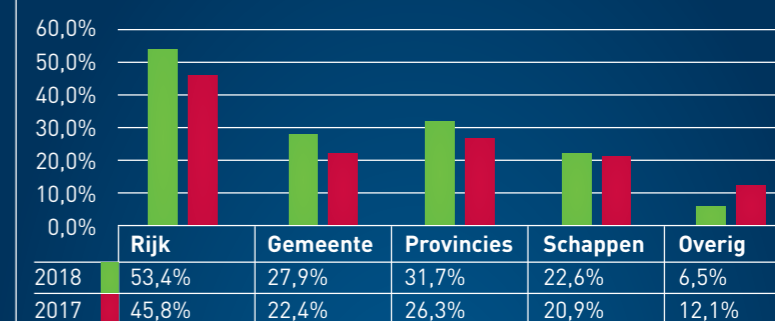

- In 2018 werd in 26,9% van alle aanbestedingen gegund op duurzaamheid. In 73,1% van de openbare aanbestedingen werden géén duurzame gunningscriteria toegepast! Het percentage aanbestedingen mét deze criteria is in 2018 licht gestegen ten opzichte van 2017 (23,3%) en 2016 (24,2%).
- Positief is de stijging van het aantal aanbestedingen waarin een duurzaam resultaat als gunningscriterium wordt gebruikt, 72 keer. Maar dit is slechts 6,2% van het totaal aantal aanbestedingen. Vooral gemeenten vragen naar een duurzaam resultaat voor eigen bouwwerken en woningbouw door projectontwikkelaars / ontwikkelende bouwers.
- Positief is de stijging van het aantal aanbestedingen waarin het duurzaam uitvoeren (proces) van de opdracht als gunningscriterium wordt gebruikt, 104 keer. Toch is dit slechts 9% van het totaal aantal aanbestedingen. Vooral gemeenten vragen hierom (80). Het betreft met name duurzaamheid in een plan van aanpak, soms het beperken van CO2 uitstoot tijdens de uitvoering (brandstofverbruik voertuigen en materieel) of hergebruik van vrijkomende materialen.
- Bij duurzame gunningscriteria blijft de inzet van de CO2-Prestatieladder dominant. De CO2-Prestatieladder zegt echter alleen iets, vooralsnog, over de mate van duurzaamheid in de bedrijfsvoering van de gegadigde en niets over het desbetreffende project.

DUURZAME GUNNINGSCRITERIA NAAR OPDRACHTGEVER

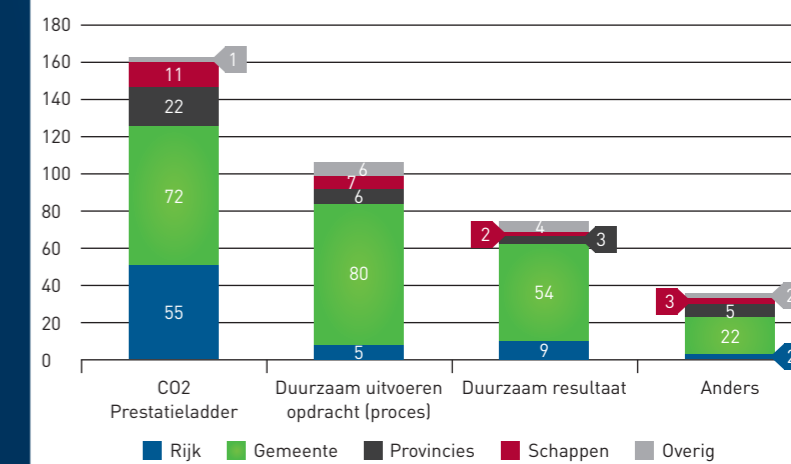
Onderstaande grafiek geeft per opdrachtgever het aandeel aanbestedingen weer met duurzame gunningscriteria.

% AANBESTEDINGEN MET DUURZAAM GUNNINGSCRITERIUM

Onderstaande grafiek geeft het absolute aantal en de categorie van de toegepaste duurzame gunningscriteria weer. In absolute zin vinden de meeste openbare aanbestedingen plaats in gemeenten. Dat is goed terug te zien in de grafiek.

AANTAL EN CATEGORIE TOEGEPASTE DUURZAME GUNNINGSCRITERIA

- Van de opdrachtgevers passen de Rijksdiensten in 2018 duurzame gunningscriteria procentueel het vaakst toe (53,4%), meestal de CO2-Prestatieladder (55 keer). Het rijk gunde echter slechts 9 maal op duurzaam resultaat.
- Gemeenten passen in 2018 in 27,9% van hun aanbestedingen duurzame gunningscriteria toe. Veel CO2 prestatieladder (72 keer). Maar ook pasten zij maar liefst 54 keer een duurzaam resultaat toe als gunningscriterium en 80 keer een gunningscriterium voor het duurzaam uitvoeren van een project.
- Provincies passen in 2018 in 31,7% van hun aanbestedingen duurzame gunningscriteria toe. Meestal de CO2 prestatieladder (22 keer).
- Waterschappen passen in 2018 in 22,6% van hun aanbestedingen duurzame gunningscriteria toe. Meestal de CO2 prestatieladder (11 keer) of een gunningscriterium voor het duurzaam uitvoeren van een project (7 keer).

WEGINGSFACTOR DUURZAME GUNNINGSCRITERIA

Duurzame gunningscriteria hebben meer effect naarmate ze zwaarder wegen bij het vaststellen van de beste prijs-kwaliteitverhouding. Hoe zwaarder de weging, hoe groter de prikkel voor bedrijven om (nog) verder te innoveren.

Helaas is niet voor alle duurzame gunningscriteria te achterhalen wat de wegingsfactor was, omdat niet alle aanbestedende diensten dit kenbaar maken. Van slechts 197 duurzame gunningscriteria was bekend wat de wegingsfactor was. Daarom telt onderstaand overzicht niet op tot het totaal van 310 openbare aanbestedingen waar is gegund op duurzaamheid. Van de 197 bekende wegingsfactoren in 2018 was de verdeling als volgt:

GUNNINGSCRITERIA / WEGINGSFACTOR 2018		
Minder dan 15% Minder dan € 100.000	115	58,4 %
15% - 40% € 100.000 - € 500.000	48	24,4%
Meer dan 40% Meer dan € 500.000	34	17,3%

In ruim de helft van de gevallen (115 keer) woog een gunningscriterium voor minder dan 15% mee, waarvan 54 keer slechts 5% en 45 keer slechts 10% en 16 keer tussen de 10-15%. Dit blijft teleurstellend.

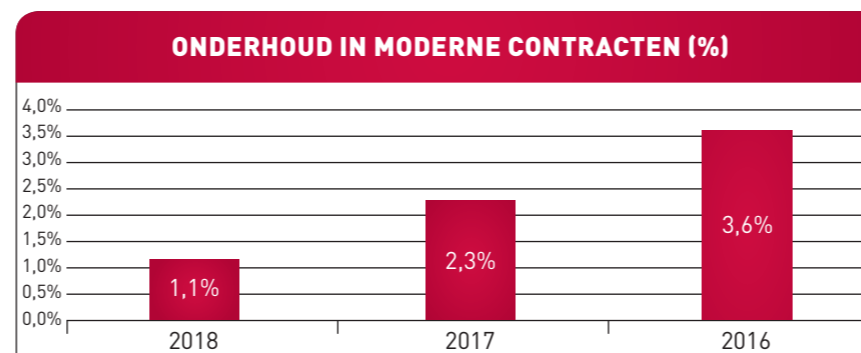
Ten opzichte van 2017 zien we in 2018 wel een toename van het aantal gunningen < 40% en < € 500.000. In 2018 werd 34 keer voor < 40% gegund, dat was in 2017 slechts 7 keer. Dat is een positieve ontwikkeling.

ONDERHOUD IN MODERNE CONTRACTEN

Het toevoegen van een meerjarige onderhoudsopgave – waarbij de opdrachtnemer zowel ontwerp als uitvoering en soms ook onderhoud verzorgt – stimuleert het maken van doordachte keuzes. Bij veel moderne contracten met een onderhoudsopgave heeft de opdrachtnemer evenveel belang bij het slagen van een project als de opdrachtgever. De opdrachtnemer blijft vaak langjarig verantwoordelijk. Dit vergroot de kans op een succesvolle samenwerking.

ONDERHOUD IN MODERNE CONTRACTEN IN 2018		
Totaal	13	1,1 %
Infra	5	0,6%
B&U	8	2,7%

- In 2018 was bij slechts 13 opdrachten sprake van een meerjarige onderhoudsopgave. Dat betreft slechts 1,1% van het totaal aantal geregistreerde aanbestedingen. In de B&U werd het vaker (2,7%) toegepast dan in de Infra (0,6%). Dit is teleurstellend en laat kansen voor doordachte duurzame keuzes en investeringen liggen.
- Sinds 2016, waar slechts in 3,6% van de aanbestedingen sprake was van onderhoud in een modern contract, is het percentage teruggelopen van 2,3% in 2017 naar slechts 1,1% in 2018. Het totale aantal moderne contracten (met en zonder meerjarig onderhoud) nam tussen 2018 en 2016 ook af van 311 in 2016 tot 205 in 2018.

Aantal moderne contracten (met en zonder meerjarig onderhoud).

AANTAL MODERNE CONTRACTEN (MET EN ZONDER MEERJARIG ONDERHOUD)

	B&U	Infra	Totaal
2016	115	196	311
2017	101	146	247
2018	85	120	205

SELECTIECRITERIA DUURZAAMHEID

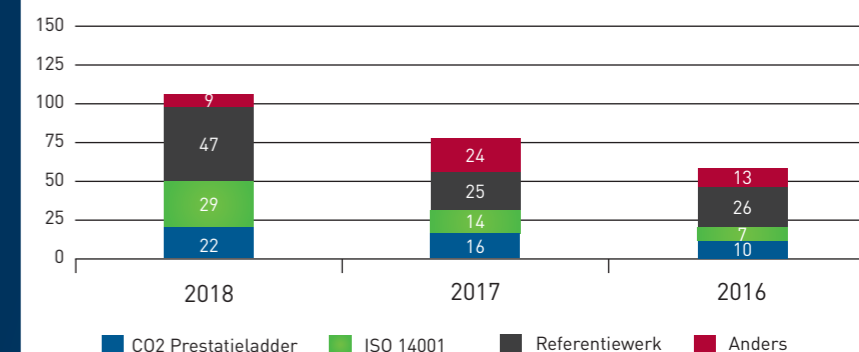
Selectiecriteria worden toegepast bij niet-openbare procedures. In deze procedures mag iedereen meedoen, maar beperkt de aanbestedende dienst het aantal inschrijvers om de kosten van de aanbesteding proportioneel te houden. De selectiecriteria zijn bedoeld voor het maken van een objectieve keuze van gegadigde bedrijven. Met alleen een selectiecriteria duurzaamheid kunnen bedrijven zich met een duurzame oplossing niet onderscheiden.

SELECTIECRITERIA DUURZAAM: WIE	95	8,2 %
Infra	35	4,1%
B&U	60	20,0%

SELECTIECRITERIA DUURZAAM: WAT	
CO2-prestatieladder	22
ISO-14001	29
Duurzame referentiewerken	47
Overig	9

Totaal 107 -sommige aanbesteders stellen meer dan 1 selectiecriteria.

SELECTIECRITERIA DUURZAAMHEID IN 2018, 2017, 2016 (ABSOLUTE AANTALLEN)

MINIMUMEISEN DUURZAAMHEID

Minimumeisen aan een onderneming bepalen wie mag deelnemen aan een openbare aanbesteding en wie niet. Hoewel een minimumeis wordt geacht in proportioneel verband te staan met de aard en omvang van de opdracht, is er vaak geen direct verband tussen het gehalte duurzaamheid in de opdracht en een ISO 14001 certificaat of een trede op de CO2-prestatieladder. Uitzondering hierop vormt de minimumeisen dat een bedrijf een werk met een specifieke duurzaamheidsprestatie gerealiseerd moet hebben. In 2018 werd dat 24 keer gevraagd.

MINIMUMEISEN DUURZAAMHEID IN 2018

Totaal	152	13,2%
Infra	113	13,3%
B&U	39	13,0%
Minimumeisen duurzaamheid	Wat	
CO2-prestatieladder	47	
ISO 14001	85	
Duurzame referentiewerken	24	
Overig	4	

Diverse aanbestedende diensten vragen meer dan 1 minimale duurzaamheidseis.

- In 2018 werd in 13,2% van allen openbare aanbestedingen een minimum eis aan duurzaamheid gesteld. Dit was meer dan in 2017 (10,7%) en 2016 (9,8%).
- Alleen bij de minimumeisen van duurzame referentiewerken is er een direct verband met de daadwerkelijke opdracht. In 24 aanbestedingen werd dit als minimumeis gesteld.
- Het voorschrijven van minimale vereisten doet eerder afbreuk aan de duurzaamheidsambities dat zij eraan bijdraagt. Als prijs het belangrijkste onderdeel van de aanbesteding is, is het effect dat opdrachtnemers minimale duurzaamheidseisen zo goedkoop mogelijk in plaats van zo goed mogelijk uitvoeren.